

FORDELE OG ULEMPER VED TIDLIG SÅNING AF VINTERRUG

STØTTET AF

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Tidlig såning af vinterrug er godkendt som alternativ til pligtige, husdyr og målrettede efterafgrøder ved såning senest 7. september. Overvej om du skal så rugen tidligt.

Tidlig såning af rug dvs. senest 7. september kan erstatte pligtige efterafgrøder. Se her, hvad du skal være opmærksom på, hvis du overvejer at så vinterrugen tidligt

- [Fakta og forventninger til tidlig såning af vinterrug](#)
- [Hvordan skal reglerne om tidlig såning af vinterrug bruges i praksis?](#)
- [Økonomi](#)
- [Sortsvalg og udsædsmængde](#)
- [Ukrudtsbekæmpelse](#)
- [Sygdomme og skadedyr](#)
- [Overfladeafstrømning](#)

TIL TOP

FAKTA OG FORVENTNINGER TIL TIDLIG SÅNING AF VINTERRUG

Definition af såtider i vinterrug. I sydlige egne tillægges 3 dage, i nordlige fratrækkes 3 dage

1/9

7/9

20/9

5/10

Meget tidlig

Tidlig

Normal

Sen

Meget sen

DYRKNINGSRELATERET FOKUS

- Tidlig såning af vinterrug anbefales på alle arealer, hvor der ikke er græsukrudt
- Tidlig såning af vinterrug giver normalt mindst samme nettoudbytte som senere såning.
- Tidlig såning må frarådes, hvor agerrøvehale, rajgræs og væselhale er et problem, samt hvor der generelt er meget græsukrudt
- Det forventes, at tidlig såning vil give en større variation i udbytterne mellem årene, da dyrkningen bliver mere følsom for udvintring, lejesæd, ukrudt, sygdomme og skadedyr
- Tilpas udsædsmængden efter såtidspunktet.
- Havrerødsot vil optræde hyppigere, og risikoen er størst i milde områder og kystområderne. Vær opmærksom på bekæmpelsesbehovet om efteråret. Rug er mindre følsom for angreb af havrerødsot end de øvrige kornarter.
- Tilpas planteværnsstrategien til tidlig såning

HVOR TIDLIGT KAN SÅS:

- I praksis og i forsøg er der gode resultater med såning fra 1. september. Såning før 1. september frarådes, pga. risiko for meget kraftig vækst der kan forekomme under varme forhold kombineret med de stadig lange dage, først i september.

OVERHOLDELSE AF REGLER OG OPTIMERING AF KVÆLSTOFKVOTE OG ØKONOMI

- 4 ha. vinterrug sået senest 7. september og indberettet senest 10. september erstatter 1 ha efterafgrøde
- Så efterafgrøder i alle marker, hvor der skal være vårsæd næste år. Så så meget vintersæd som muligt senest 7. september, hvis der er egnede marker til dette.
- For de fleste landmænd vil de økonomiske konsekvenser i valget af tidligt sået vinterrug i stedet for etablering af efterafgrøde og efterfølgende vårbyg være neutrale eller positive
- Vær opmærksom på, om efterafgrøder i efteråret 2019 skal indgå i opfyldelsen af miljøfokusarealer. Vær opmærksom på kravet om minimum 2 eller 3 afdgrøder for at få fuld arealstøtte
- Hvis der er ligeså god økonomi i vårsæd som vinterrug på arealet – så vælg en vis andel vårsæd.

TIL TOP

HVORDAN SKAL REGLERNE OM TIDLIG SÅNING AF VINTERRUG BRUGES I PRAKSIS?

Reglerne om, at tidligt sået vinterrug kan erstatte pligtige, husdyr og målrettede efterafgrøder (i forholdet 4:1) vil næppe påvirke sædskiftet væsentligt. Generelt anbefales det at så efterafgrøder på alle arealer, der efterfølges af vårsæd.

Arealet med vinterrug på svinebedrifter skal ofte afpasses efter, hvor meget der kan indgå i foderblandinger. Vinterrug kan med fordel erstatte 2. års eller flere års vinterhvede navnlig på sandjord. Men dette er uafhængigt af reglen om tidlig såning. Vinterrug kan også erstatte vårbyg i sædskiftet.

TIL TOP ØKONOMI

For de fleste landmænd vil de økonomiske konsekvenser af at vælge tidligt sået vinterrug i stedet for etablering af efterafgrøder og efterfølgende vårbyg være neutrale eller positive. Det skyldes, at der ved normale gennemsnitsudbytter i de to afgrøder er et dækningsbidrag efter maskiner og arbejde (DBII) i vinterrug på niveau med eller lidt højere end DBII i vårbyg inkl. etableringsomkostninger til efterafgrøde. Forudsætningen for at opnå en gevinst i vintersæd på længere sigt er, at det er muligt at holde bestanden af græsukrudt på et lavt niveau.

Eksempelberegninger viser, at hvis der kan opnås udbyttensniveau i vinterrug som ligger 7 – 10 hkg pr. ha over udbyttensniveauet i vårbyg, vil dækningsbidrag efter arbejde og maskiner (DBII) blive omtrent det samme, forudsat der er en lille merpris for foderbyg i forhold til vinterrug.

Udbytterne i vinterrug er normalt højere. I gennemsnit af 5 års forsøg har vinterrug på JB 1-3 givet et udbytte, der er 15 hkg pr. ha højere end vårbyg. På JB 4 og JB 5-9 har udbyttet i vinterrug været henholdsvis 17 og 25 hkg højere end i vårbyg.

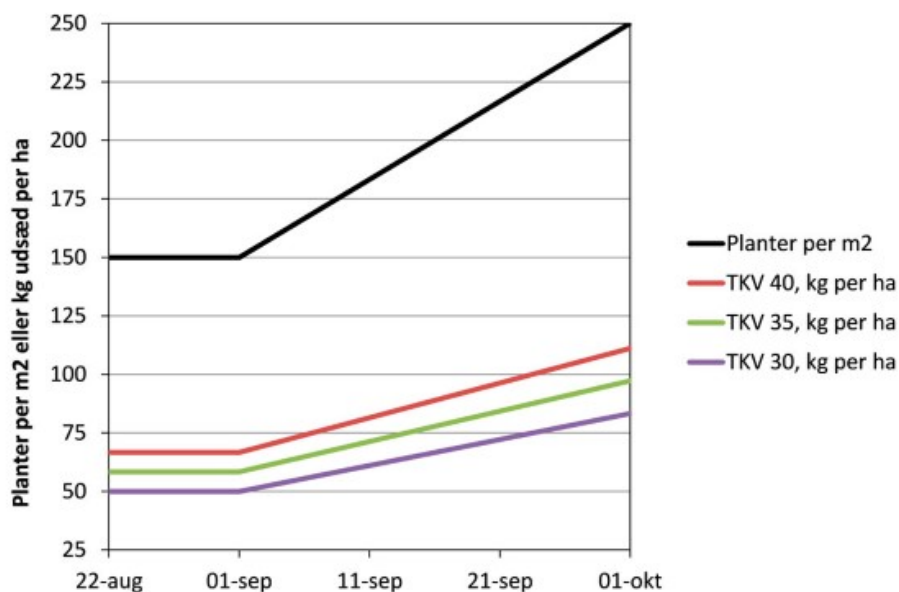
TIL TOP SORTSVALG OG UDSÆDSMÆNGDE

Vinterrug vokser kraftigt om efteråret og starter væksten tidligt om foråret. På trods af disse egenskaber er vinterrugen den mest vinterfaste af vintersædsarterne, og kommer ofte gennem

vinteren med grøn bladmasse i år, hvor vinterhvedens bladmasse er kraftigt svedet. Den har et bredt såvindue og egner sig til tidlig såning. Hvilket er eftervist i flere års landsforsøg, som højere udbytter ved en fremrykning af sådatoen helt til 20. august, sammenlignet med såning 20. september.

Alle de markedsførte sorter af vinterrug må anses for at have en tilstrækkelig robusthed til tidlig såning. De mest egnede sorter er dog sorter der ikke vokser meget kraftigt til i efteråret og har lav tendens til lejesæd. En kraftig afgrøde af vinterrug er udsat for en øget risiko for udvintring som følge af sneskimmel.

Vinterrugens gode buskningsevne betyder, at de anbefalede plantetal er noget lavere end for vinterhvede. Langt størstedelen af de dyrkede sorter af vinterrug er ydermere hybrider, der grundet den høje udsædspris og kraftige vækst, har et lavere optimalt plantetal end populations- og syntetiske sorter. På figur 1, er de anbefalede plantetal og udsædsmængder for hybridrug angivet. I populations- og syntetiske sorter tilstræbes et plantetal der ligger ca. 25-50 planter pr. m² højere end angivet i figur 1.

Figur 1. Anbefalede plantetal, samt udsædsmængder ved tusindkornsvægte på henholdsvis 30, 35 og 40 og en markspiring på 90 pct. ved såning af hybridrug fra slutningen af august til den 1. oktober.

GRADUERET SÅMÆNGDE

Ved tidlig såning er det oplagt at graduere udsædsmængden efter forskelle i vækstmuligheder indenfor marken. Der kan være behov for at så mere på bakketoppe med dårlig fremspiring, og mindre i fugtige lavninger med kraftig plantevækst. Kort til graduering kan udarbejdes i programmet CropManager.

LEJESÆD

Moderne hybridsorter af vinterrug har et bedre strå, end det var tilfældet for år tilbage, men rug er stadig den kornafgrøde med klart den største risiko for lejesæd. Tidlig såning fremmer netop risikoen for lejesæd, derfor er det vigtigt, at plantetallet tilpasses såtidspunktet, således at afgrøden ikke bliver for kraftig. I foråret ved begyndende vækst tages der stilling til behovet for vækstregulering, afhængig af afgrødens tæthed. Vækstregulering er normalt ikke tilladt i brødrug, et forhold der skal tages hensyn til ved beslutningen om sådato. I CropManager kan man se en risikovurdering af de enkelte marker baseret på bl.a. såtid, sort og afgrødens tæthed.

TIL TOP

UKRUDTSBEKÆMPELSE

Tidlig såning frarådes, hvor agerrævehale, rajgræs og væselhale er et problem, samt hvor der generelt er meget græsukrudt. På sådanne arealer bør der foreligge en strategi for at nedbringe problemerne, hvilket bl.a. bør omfatte øget dyrkning af vårsæd og senere såning af vintersæd.

Læs mere om ukrudtsbekæmpelse ved tidlig såning i ”Fordele og ulemper ved tidlig såning af vinterhvede”

I år er det muligt at anvende det nye blandingsprodukt **Mateno Duo** i efteråret, der består af DFF og Fenix. Midlet har god effekt på enårig rapgræs. Midlet har også god effekt på kamille, storkenæb og spildraps. I vinterrug må maksimalt anvendes 0,35 l pr ha og må først anvendes fra st. 10! Der må ikke blandes med Boxer.

I mange vinterrugmarker kan en løsning med DFF i st. 00 efterfulgt af Boxer 10-14 dage senere være en god og billig løsning. Mateno Duo kan være en ny god løsning i marker med en stor bestand af storke/hejrenæb, hvor Lexus ikke længere er muligt at anvende. I disse marker kan anvendes 0,35 l Mateno Duo i st. 10-11 efterfulgt ca. 10-14 dage senere med 0,75-1,5 l Boxer afhængig af græsukrudsarter i marken. I marker med stor bestand af enårig rapgræs kan suppleres med 0,05-0,07 l DFF i Mateno Duo. Prisen på Mateno Duo er pt. ukendt.

TIL TOP

SYGDOMME OG SKADEDYR

Flere skadegørere fremmes af tidlig såning. De vigtigste er havrerødsot og knækkefodsyge.

HAVRERØDSOT

Tidlig såning fremmer angreb af havrerødsot. For hver uges udsættelse af såtiden ses op til en halvering af angrebene. Generelt ses de kraftigste angreb ved såning før cirka 10.-15. september. Årsagen er, at bladlusene om efteråret søger attraktive værtplanter. Derfor er de tidligst fremspirede marker mest udsatte. Derudover har bladlusene længere tid til at overføre viruset i tidligt såede marker, før kulde sætter en stopper for deres aktivitet.

Forekomsten af bladlus kan hvert efterår følges i planteavlskonsulenternes registreringsnet på www.landbrugsinfo.dk/regnet. Der bedømmes her angreb af bladlus i tidligt såede marker i de mest milde områder af landet. Der bedømmes i vinterhvede og vinterbyg, men dette giver også et indtryk af risikoen for angreb i rug.

Ved angreb af bladlus i efteråret i tidligt såede marker viser forsøg og erfaringer, at der kan opnås en tilfredsstillende bekæmpelse ved 1-2 velplacerede sprøjtninger med skadedyrsmidler. Der findes en klimamodel, der kan inddrages til hjælp til at fastlægge bekæmpelsestidspunktet, hvis der bliver bekæmpelsesbehov. Graddageberegneren findes på Landbrugsinfo.

Se nærmere om modellen og om havrerødsot i ”[Forebyggelse af havrerødsot i vintersæd](#)”.

Billede 1. Vinterrug med angreb af havrerødsot i 2015.

SNESKIMMEL

Sneskimmel er kun relativt sjældent et problem, men fremmes af tidlig såning, fordi kraftig plantevækst og snelag fremmer svampen. Sneskimmel optræder ofte i markkanten, hvor der på grund af læforhold ligger sne i en længere periode i vinteren.

Der er givet en mindre anvendelse til Folicur Xpert mod sneskimmel, men vær opmærksom på, at efterårsanvendelse tæller hårdt i triazolreglerne.

Randbehandling er i mange tilfælde tilstrækkelig, og herved kan triazolreglerne lettere overholdes ved svampesprøjtning i foråret.

Se nærmere i "[Forebyggelse af udvintringssvampe i vintersæd og frøgræs](#)".

KNÆKKEFODSYGE

Knækkefodsyge fremmes af tidlig såning. I de senere år har knækkefodsyge kun været et mindre problem i de fleste marker, men marker med kraftigere angreb forekommer også.

Angreb af knækkefodsyge er mest tabsgivende, hvis angreb resulterer i lejesæd. Minimering af faktorer der øger risikoen for lejesæd (udsædsmængde, N-strategi etc.) er derfor også relevant i relation til knækkefodsyge.

Med de nuværende godkendte midler er det ikke muligt at opnå en effektiv bekæmpelse af knækkefodsyge.

Se nærmere om bekæmpelse af knækkefodsyge i "[Knækkefodsyge i vintersæd](#)".

BLADSVAMPE

Brunrust fremmes af tidlig såning, mens meldug fremmes af sen såning. Der er ikke behov for at bekæmpe bladsvampe i efteråret i vinterrug, og ingen midler er godkendt til efterårsanvendelse.

[Til top](#)

OVERFLADEAFSTRØMNING

Tidlig såning mindsker risikoen for overfladeafstrømning i efteråret, sammenlignet med senere såning. Jo længere tid jorden er plantedækket, jo mindre vil risikoen for overfladeafstrømning være. Tidspunktet for hvornår der opnås et veletableret og tæt plantedække fremrykkes ved tidlig såning, og plantedækket virker som en bremse på transporten af vand og jord i marken efter nedbør.

[Til top](#)